

ĀRZONU FINANŠU CENTRI UN KORUPCIJA

INFORMATĪVS MATERIĀLS KNAB IZMEKLĒTĀJIEM

2006. GADA JŪNIJS

UNIVERSITÀ DEGLI STUDI
DI TRENTO

Administration & Research
Via Inama, 5 - 38100 Trento (Italy)
Tel: +39-0461-882304
Fax: +39-0461-882303
transcrime@transcrime.unitn.it

UNIVERSITÀ CATTOLICA
DEL SACRO CUORE

Research
Largo Gemelli, 1 - 20123 Milano (Italy)
Tel: +39-02-72343716
Fax: +39-02-72343721
transcrime@unicatt.it

SATURA RĀDĪTĀJS

1. IEVADS	2
2. ĀRZONU PROBLĒMAS	3
2.1. KAS IR ĀRZONU FINANŠU CENTRI (JURIDISKS RAKSTUROJUMS) UN KĀDĒĻ NOZIEDZNIEMI IZVĒLAS ĀRZONAS...	3
2.1.1. Ārzonu finanšu pakalpojumu lietotāji	5
2.1.2. Likumīga un nelikumīga darbība ārzonā	5
2.1.3. Kādēļ noziedznieki izvēlas ārzonas	7
2.1.4. Atbalstītāji un kritiķi.....	8
2.1.5. Ārzonu finanšu centru saraksts	9
2.2. PIEPRASĪTĀKIE ĀRZONU KOMPĀNIJU VEIDI	9
2.2.1. Vēlamās kompāniju īpašības	9
2.2.2. Ārzonas SIA kā aktīvu aizsardzības mehānisms	
2.3. ĀFC UN INTERNETS	11
2.4. ĀFC UN KORUPCIJA	
3. ĀFC DARĪJUMU IZMEKLĒŠANA	14
3.1. ĀRZONU FINANŠU DARĪJUMU IZMEKLĒŠANA: IZMEKLĒTU GADĪJUMU PIEMĒRI	14
3.1. ĀFC DARĪJUMU IZMEKLĒŠANU KAVĒJOŠI FAKTORI	16
3.2. GALVENIE PRIEKŠNOTEIKUMI REZULTATĪVAI IZMEKLĒŠANAI.....	17
3.3. PADOMU ĀRZONU FINANŠU DARĪJUMU IZMEKLĒŠANAI	19
3.3.1. Ievads	19
3.3.2. Sākotnēja informācija/lietas uzsākšana: <i>notitia criminis</i>	20
3.3.2. Pierādījumu vākšana izmeklēšanas gaitā	21
4. IETEIKUMI LATVIJAS INSTITŪCIJĀM	24
BIBLIOGRĀFIJA	26

1. IEVADS

Šo ziņojumu KNAB ir sagatavojis Transcrime, Itālijas Universitātes *Università degli Studi di Trento/Università Cattolica di Milano* jomā, kurā īstenots arī Rambøll Management projekts *Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) institucionālās un profesionālās kapacitātes pilnveidošana, Latvija*.¹

Šis ziņojums ir praktisks un informatīvs materiāls Latvijas izmeklētājiem ārzonu finanšu centru, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un korupcijas jomā. Tajā iekļauta pamata informācija, kas sniedz atbildes uz šādiem jautājumiem: kas ir ārzonu finanšu centri un kādēļ noziedznieki veic darījumus ārzonā? Kādi juridiskie priekšnoteikumi padara ārzonu finanšu kompānijas pievilcīgas ne tikai uzņēmējiem, bet arī noziedzniekiem? Vai pastāv saistība starp ārzonu finanšu centriem un internetu? Vai pastāv saistība starp ārzonu centriem un korupciju? Ko mēs varam mācīties no dažādiem visā pasaulē izmeklētiem gadījumiem? Vai ir iespējams dot padomus vai ieteikt labākos veidus, kā veikt ārzonu finanšu darījumu izmeklēšanu?

Mēs esam ļoti pateicīgi Itālijas finanšu policijai *Guardia di Finanza* par sniegto atbalstu ārzonu darījumu izmeklēšanas jautājumos. Mēs gribētu izmantot iespēju un pateikties arī pulkvedim Giorgio Viola, *Guardia di Finanza* (Trentino–Alto Adige) *Comando regionale* Operatīvā dienesta priekšniekam, un pulkvežleitnantam Stefano Murari, Trento *Guardia di Finanza Comando Provinciale* komandierim, par viņu izcilajām zināšanām un nenovērtējamo palīdzību.

Šajā ziņojumā lietoti šādi saīsinājumi: AFC/ĀFCi – ārzonu finanšu centrs/centri.

---

¹ Šī ziņojuma autori ir Universitātes *Università di Trento* Juridiskās fakultātes kriminoloģijas pētnieks Andrea Di Nicola un Transcrime (Trento centrs) pētniecības koordinators Pier Nicolò Cecchin, kā arī Manuel Foradori, Viorelia Gasca, Gloria Pesarin, Valentina Tenti, Marco Zanella; visi minētie ir Transcrime interni. Ziņojumu sagatavoja un rediģēja Andrea Di Nicola.

2. ĀRZONU PROBLĒMAS

2.1. KAS IR ĀRZONU FINANŠU CENTRI (JURIDISKS RAKSTUROJUMS) UN KĀDĒĻ NOZIEDZNIEMI IZVĒLAS ĀRZONAS?

Lai arī “ārzona” automātiski nenozīmē nelikumīgas un noziedzīgas darbības, vairākas starptautiskas organizācijas (ANO, FATF, ESAO, Eiropas Padome un Eiropas Savienība) un valstu valdības ir uzsvērušas pastāvošo risku, ka finanšu centru un ārzonu jurisdikciju piedāvātās iespējas var izmantot organizētās noziedzības grupējumi. Ārzonu problēma patiešām ir nopietns jautājums to politiskajā dienas kārtībā.

“Ārzonu finanšu centrs ir valsts, kas citu valstu rezidentiem piedāvā iespēju dibināt kompānijas un izmantot to finanšu pakalpojumus ārpus šī centra, lielākoties piedāvājot tādas priekšrocības kā pazeminātas nodokļu likmes. Citiem vārdiem runājot – ārzonu finanšu centru pakalpojumu lietotāju mērķis ir izmantot ārzonu finanšu centra pazemināto nodokļu priekšrocības, kas vispārējā izpratnē nav tas pats, kas izvairīšanās no nodokļu maksāšanas. [...] Dažas jurisdikcijas pasludina sevi par ārzonas finanšu centriem, lai piesaistītu investīcijas, radītu jaunas darba vietas un veicinātu ekonomisko izaugsmi (ROSSIDOU–PAPAKYRIACOU, 1999).

1. AILE. CITAS ĀRZONU FINANŠU CENTRU DEFINĪCIJAS

- *“Ārzonu finanšu centri vai starptautiskie finanšu pakalpojumu centri ir valstis, pilsētas vai jurisdikcijas, kas piedāvā finanšu, juridiskos un citus pakalpojumus ārvalstu klientiem vai nerezidentiem” (ALBA, 2003).*
- *“Terminiem “ārzonas uzņēmējdarbība” un “ārzonas kompānija” nav precīza skaidrojuma juridiskajā, nodokļu vai uzņēmējdarbības jomā, jo vārds “ārzona” bieži vien nenozīmē neko vairāk kā vieta, kur neatrodas persona, kas lieto šo vārdu (piemēram: ārzemes). Mēs lietojam vārdu salikumus “ārzonas uzņēmējdarbība” un “ārzonas kompānija” kā terminus saistībā ar starptautiskās uzņēmējdarbības strukturēšanu, ģimenes īpašuma pārvaldīšanu vai nodokļu plānošanu”. “Starptautisko korporatīvo vai trasta struktūru izmantošanai ir vairāki iemesli un ieguvumi” (OCRA WORLDWIDE, 2006).*
- *“No daudzajām ārzonu finanšu centru (ĀFC) definīcijām, vispraktiskākā, iespējams, raksturo ĀFC kā centrus, kur individuālie un korporatīvie klienti, kas nav ĀFC rezidenti, veic neskaitāmus finanšu darījumus ar bilances aktīviem un pasīviem, un šie darījumi tiek uzsākti ārpus ĀFC, kā arī lielāko darījumos iesaistīto kompāniju daļu kontrolē nerezidenti (STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS, 2000).*
- *FATF ir noteikusi divdesmit piecus kritērijus, kas raksturo nekooperatīvas valstis un teritorijas. Par nekooperatīvām cīņā pret nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanu tiek uzskatītas tādas valstis un teritorijas, kur ir spēkā neefektīvi likumi un prakse, kas vājina to nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas novēršanas un atklāšanas sistēmas efektivitāti. Šie neefektīvie likumi un prakse attiecas uz finanšu sistēmas nepilnībām (piemēram: neadekvāta klientu identifikācija, neadekvāti normatīvie akti, kas regulē finanšu starpniecību), šķēršļiem, ko rada normatīvo aktu prasības (piemēram: neadekvātas vai neesošas prasības uzņēmuma vai juridiskas personas reģistrācijai un to dibinātāju uzrādīšanai), šķēršļi starptautiskai sadarbībai gan administratīvā, gan juridiskā līmenī (piemēram: likumi un prakse, kas aizliedz starptautisku informācijas apmaiņu), un neadekvāti līdzekļi nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas novēršanai un konstatēšanai (FATF, 2000).*

2. AILE. GALVENIE ĀRZONU FINANŠU CENTRUS RAKSTUROJOŠIE FAKTORI

- Valstī darbojas salīdzinoši daudz finanšu institūcijas, kas sniedz pakalpojumus galvenokārt nerezidentiem;
- Ieņēmumi no uzņēmējdarbības vai investīcijām tiek aplikti ar zemiem nodokļiem, vai netiek aplikti ar nodokļiem vispār;
- Netiek ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis;
- Vienkārši un elastīgi uzņēmumu reģistrēšanas un licencēšanas nosacījumi;
- Vienkārša un elastīga uzņēmējdarbības uzraudzīšana;
- Elastīga trasta fondu un citu korporatīvo risinājumu izmantošana;
- Nav nepieciešama finanšu institūcijas un/vai korporatīvās struktūras atrašanās ārzonā;
- Neadekvāti augsts klientu konfidencialitātes līmenis, ko nodrošina nepārkāpjami konfidencialitātes likumi;
- Līdzīgu pakalpojumu nepieejamība rezidentiem;
- Aizsardzība pret nenozīmīgām apsūdzībām;
- Investīciju diversifikācijas pieaugums;
- Mērena vai minimāla finanšu kontrole;
- Augsts banku konfidencialitātes un anonimitātes līmenis.

Tā kā ĀFC lielākoties piesaista klientus – nerezidentus, uzņēmēju – nerezidentu skaits ievērojami pārsniedz uzņēmēju – rezidentu skaitu. Lielākā daļa ĀFC iegulda finanšu līdzekļus starptautiskos finanšu tirgos (STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS, 2000; FINANSIĀLĀS STABILITĀTES FORUMS, 2000).

3. AILE. ITĀLIJAS PIEMĒRS: “LABVĒLĪGA FISKĀLĀ REŽĪMA” VALSTU MELNAIS SARAKSTS.

Saskaņā ar Itālijas Finanšu ministra 1999. gada 9. maija lēmumu, Itālijas valdība uzskata, ka tālāk tekstā minētajās valstīs ir “labvēlīgs fiskālais režīms”. Tas nozīmē, ka Itālijas pilsoņiem, kas uzturas kādā no tālāk tekstā minētajām valstīm, ja vien nav noteikts citādi, ir jāmaksā nodokļi ne tikai valstij, kurā tie uzturas, bet arī Itālijai saskaņā ar tās likumiem.

Aldernija (Aurigny), Andora (Principat d'andorra), Angvila, Antigua e Barbuda (Antigra un Barbuda), Nīderlandes Antiļas (Nederlandse Antillen), Aruba, Bahamu salas (Bahamas), Bahreina (Dawlat Al-bahrain), Barbadosa, Beliza, Bermudu salas, Bruneja (Negara Brunei Darussalam), Kipra (Kypros), Kostarika (Republica de Costa Rica), Dominika, Apvienotie Arābu Emirāti (Al-īmarat Al-'arabiya al Muttahida), Ekvadora (Repuplica del Ecuador), Filipīnas (Pilipinas), Gibraltārs (Dominion of Gibraltar), Džibuti (Djibouti), Grenāda, Gērnsija (Bailiwick of Guernsey), Monserrata, Nauru (Nauru Republika), Niue, Honkonga (Xianggang), Menas sala (Isle of Man), Kaimanu salas (The Cayman Islands), Kuka salas, Māršala salas (Māršalu Salu Republika), Britu Virdžīnu salas (British Virgin Islands), Džersija, Libāna (Al-jumhuriya Al Lubnaniya), Libērija (Libērijas Republika), Lihtenšteina (Furstentum Liechtenstein), Makao (Macau), Malaizija (Persekutuan tanah malaysia), Maldive (Divehi), Malta (Malta Republika), Maurīcija (Maurīcija Republika), Omana (Saltanat 'Oman), Panama (Republica de Panama), Franču Polinēzija (Polynesie Francaise), Monako (Principaute' de Monaco), Sanmarīno (Repubblica di San Marino), Sarka (Sercq), Seišela (Seišela Salu Republika), Singapūra (Singapūras Republika), Sentkitsa – Nevisa (Sentkitsas un Nevisas Federācija), Sentlūsija, Sentvinsenta un Grenedīnas (Saint Vincent and the Grenadines), Šveice (Confederazione Svizzera), Taivāna (Chunghua Minkuo), Tonga (Puleanga Tonga), Tērksas un Kaikosas salas (The Turks and Caicos Islands), Tuvalu (Tuvalu Salas), Urugvaja (Republica Oriental del Uruguay), Vanuatu (Vanuatu Republika), Samoa (Samoa Neatkarīgā Valsts).

2.1.1. Ārzonu finanšu pakalpojumu lietotāji

Potenciālie ārzonu finanšu pakalpojumu lietotāji ir:

- starptautiskas kompānijas;
- privātpersonas;
- investori (privātpersonas, investīciju fondi, transta fondi, u.c.);
- finanšu institūcijas, kuru filiāles atrodas ĀFC;
- noziedznieki, u.c.

2.1.2. Likumīgi un nelikumīgi ārzonu lietošanas mērķi

Uzņēmuma darbības pārceļšana uz ārzonu vai ĀFC lietošana ne vienmēr nozīmē izdarīt noziegumu. Ārzonu pakalpojumu izmantošana var būt likumīga un nelikumīga.

Likumīgie ārzonu lietošanas mērķi ir šādi:

- *samazināt nodokļu slogu, kur tas ir atļauts;*
- *samazināt kompānijas riskus, izmantojot aktīvu pārvaldīšanas līdzekļus.* Daudziem korporatīvajiem konglomerātiem pieder neskaitāmas holdinga kompānijas, un bieži vien aktīvi ar augstu riska pakāpi tiek novirzīti uz atsevišķām kompānijām, lai likumīgi izvairītos no riska, kas varētu apdraudēt galveno uzņēmumu grupu;
- *panākt labāku aktīvu aizsardzību* – turīgas privātpersonas, kas dzīvo politiski nestabilās valstīs, izmanto ārzonu kompānijas, lai pārvaldītu ģimenes īpašumu, lai izvairītos no iespējamās īpašuma atsavināšanas un biržas darījumu ierobežojumiem valstī, kur tie dzīvo;
- *iesaistīties riskantos investīciju darījumos caur finanšu instrumentu tirdzniecību* – turīgas privātpersonas bieži vien dibina ārzonu uzņēmumus, lai veiktu riskantus investīciju darījumus, piemēram: finanšu instrumentu tirdzniecība, kuros iesaistīties tiešā veidā ir ļoti sarežģīti apgrūtinājošo finanšu tirgu regulējošo normatīvo aktu dēļ;
- *izvairīties no līdzekļu repatriācijas, ja tas ir riskanti, izmantojot valūtas kontroles līdzekļus* – valstīs, kurās pastāv valūtas kontrole vai ir paaugstināts politiskais līdzekļu repatriācijas risks, lielākie eksportētāji bieži vien dibina tirdzniecības ārzonu uzņēmumus, kur tiek “noglabāti” ieņēmumi no eksporta darījumiem līdz brīdim, kad tie nepieciešami tālāku investīciju veikšanai;
- *dibināt kopuzņēmumus neitrālā jurisdikcijā vai jurisdikcijā ar sarežģītākiem korporatīvajiem un uzņēmējdarbību regulējošiem likumiem* – bieži vien ārzonas tiek izmantotas, lai dibinātu kopuzņēmumus kā kompromisa neitrālas jurisdikcijas un/vai tādēļ, ka valstī, kurā atrodas kopuzņēmuma komerciālais centrs, ir nepietiekoši sarežģīti korporatīvie un uzņēmējdarbību regulējošie likumi;
- *investēt līdzekļus, izmantojot atvērtos ieguldījumu fondus* – atvērts ieguldījumu fonds ir finanšu starpnieks, kas ļauj investoru grupai apvienot līdzekļus investīciju mērķim, par ko tie ir iepriekš vienojušies. Atvērtam ieguldījumu fondam ir fonda pārvaldītājs, kurš ir atbildīgs par ieguldīto līdzekļu investēšanu īpašos vērtspapīros (parasti akcijās vai obligācijās);
- *iegūt iespēju kotēties vērtspapīru biržā* – veiksmīgas kompānijas, kurām nav iespēja kotēt vērtspapīrus biržā nepietiekoši izstrādātas korporatīvās likumdošanas dēļ to

dibināšanas valstī, bieži vien “pārceļ” akcijas uz ārzonas uzņēmumu un pēc tam kotē biržā;

- *iegūt finansējumu un uzskaitīt to kā “ārpusbilances saistības”, dibinot tirdzniecības instrumentus* – lielas korporatīvas grupas bieži vien dibina ārzonu uzņēmumus, nereti pēc “uzņēmuma bāreņa” principa, kas ļauj tām iegūt finansējumu (izlaižot obligācijas vai saņemot sindikāta aizdevumu) un uzskaitīt to kā “ārpusbilances saistības” saskaņā ar pastāvošo grāmatvedības praksi. Attiecībā uz obligācijām, bieži vien tiek izmantoti īpaši ārzonu paņēmieni, lai veiktu darījumus ar vērtspapīriem ar aktīvu nodrošinājumu (lielākoties nodrošinājumi).

4. AILE. KO PIEDĀVĀ ĀFC?

Ārzonu finanšu centri piedāvā finanšu pārvaldības pakalpojumus ārvalstu lietotājiem apmaiņā pret ieņēmumiem ārvalstu valūtā. Pastāv daudzi veidi, kā tiek piedāvāti ārzonu finanšu pakalpojumi, tajā skaitā:

- *ārzonu banku pakalpojumi*, kas korporācijām vai bankām nodrošina darījumus ārvalstu valūtās. Šie darījumi netiek aplikti ar kapitāla, korporatīviem, kapitāla ieņēmumu, dividendžu vai procentu ieņēmumu nodokļiem un netiek veikta valūtas darījumu kontrole;
- *starptautiskas biznesa korporācijas (SBK)*, kuras bieži vien ir beznodokļu kompānijas ar ierobežotu atbildību, kas nodarbojas ar uzņēmējdarbību vai piesaista investīcijas, emitējot akcijas, obligācijas vai citus finanšu instrumentus;
- *ārzonu apdrošināšanas kompānijas*, kuras ir dibinātas, lai mazinātu nodokļu izmaksas un kontrolētu risku. Iekšzonu apdrošināšanas kompānijas dibina ārzonu apdrošināšanas kompānijas, lai pārapirošinātu noteiktus riskus un samazinātu prasības attiecībā uz to rezervēm un pamatkapitālu;
- *aktīvu pārvaldīšana un aizsardzība* ļauj privātpersonām un korporācijām valstīs ar vāju banku sistēmu un nestabilu politisko režīmu turēt aktīvus ārzonās, lai pasargātu sevi no valūtas devalvācijas un banku sistēmas sabrukuma. Privātpersonas, kas saskaras ar neierobežotu atbildību savā valstī var izmantot ārzonu centrus, lai pasargātu aktīvus no tiesas prāvām savā valstī.

(STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS, 2002: 252–253).

Nelikumīgie ārzonu lietošanas mērķi ir šādi:

- *manipulēt ar tirgu*, piemēram: apzināti mēģināt iejaukties brīva un godīga tirgus darbībā;
- *legalizēt nelikumīgi iegūtus naudas līdzekļus* – nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana ir process, kad naudas līdzekļi tiek pārvietoti no “ēnu ekonomijas” uz likumīgu ekonomiju. Nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana ir “*mantas pārvietošana vai pārveidošana, apzinoties, ka šis īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā, ar mērķi noklusēt vai slēpt īpašuma nelikumīgo izcelsmi, vai palīdzības sniegšana noziedzīgā darījumā iesaistītai personai, lai tā varētu izvairīties no savas rīcības sekām*”; “*īpašuma tiesību patiesās dabas, izcelsmes, atrašanās vietas, kustības vai piederības noklusēšana vai slēpšana, apzinoties, ka šāds īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā*”; “*īpašuma iegūšana, turēšana vai izmantošana, tā iegūšanas brīdī apzinoties, ka šis īpašums iegūts noziedzīgā ceļā*” (Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību 6. pants). “*Daudzi noziedzīgi darījumi tiek veikti skaidrā naudā un naudas legalizētāja funkcija ir pārvērst šīs neskaitāmās nelielās*

naudas summas lielākā, likvidākā, kuras izcelsmi ir grūti izsekot un, kuru ir vienkāršāk investēt. Privātās bankas un ārzonu finanšu centri ir lielākie saņemto kukuļu un koruptīvo ieņēmumu virzītāji un glabātāji, tādēļ, ka brīdī, kad “netīrā nauda” tiek pārvietota uz ārzonām, valdībām kļūst grūtāk izsekot korupcijai” (SHELLEY, 2001). Plaši izmantota nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas definīcija tika apstiprināta Interpola Ģenerālajā asamblejā 1995. gadā, kas nosaka, ka nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana ir: “jebkāda darbība vai darbības mēģinājums slēpt vai noklusēt nelegāli iegūtu līdzekļu izcelsmi, lai rastos priekšstats, ka tie iegūti likumīgā ceļā”.

- *Izvairoties no nodokļu maksāšanas.* Ir privātpersonas un uzņēmumi, kas paļaujas uz banku konfidencialitāti un necaurskatāmām korporatīvajā struktūrām, lai izvairītos no aktīvu un ienākumu deklarēšanas attiecīgām nodokļu iekasēšanas institūcijām;
- *Finansēt terorismu.* “Finanšu institūcija, kas veic darījumu, apzinoties, ka iesaistītie līdzekļi vai manta pieder vai to kontrolē terorists vai teroristu organizācija, vai tie ir saistīti ar, vai tiek lietoti terorisma atbalstīšanai, saskaņā ar daudzu jurisdikciju likumiem, iespējams veic krimināli sodāmu darbību” (PIETH, 2002);
- *Veikt koruptīvas darbības, kas nozīmē “pieprasīt, piedāvāt, dot vai pieņemt tieši vai netieši kukuli, cita rakstura labumu vai iespēju, kas ietekmē kukuļa, cita rakstura labuma vai iespējas ņēmēja pienākumu atbilstošu izpildi vai uzvedību” (EIROPAS PADOME, 1999).*

2.1.3. Kādēļ noziedznieki izvēlas ārzonas?

“Noziedzīgie grupējumi plaši izmanto “finanšu paradīzes” un ārzonu centru piedāvātās iespējas, lai legalizētu noziedzīgā ceļā iegūtos līdzekļus, tādējādi kavējot noziegumu izmeklēšanas gaitu. “Finanšu paradīze” piedāvā neskaitāmas iespējas ārvalstu investoriem, kas nevēlas atklāt savu aktīvu izcelsmi. [...] Tiesībsargājošo iestāžu grūtības pieaug arī tādēļ, ka daudzos gadījumos “finanšu paradīzē” tiek ievērota ļoti stingra finanšu konfidencialitāte, kas pasargā ārvalstu investorus no izmeklēšanas un kriminālvajāšanas to darbības valstī” (BLUM, LEVI, NAYLOR un WILLIAMS, 1998).

Noziedznieki dod priekšroku finanšu centriem un ārzonu jurisdikcijām tādēļ, ka anonimitāte, ko tiem garantē banku darbību, nodokļus un uzņēmējdarbību regulējošie normatīvie akti, pasargā no informācijas sniegšanas pēc tiesībsargājošo institūciju pieprasījuma. Anonimitāte, patiesībā, ir vissvarīgākais faktors nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un to ieguldīšanā likumīgos ekonomiskos darījumos, neradot likuma izpildes pārkāpumu risku. Ir iespējams pierādīt, ka, jo zemāks šis risks (to nosaka likumi, kas regulē finanšu centru un ārzonu jurisdikciju piedāvātos pakalpojumus), jo lielāka iespēja, ka organizētās noziedzības grupējumi izmantos finanšu centrus un ārzonu jurisdikcijas, lai atmazgātu nelegāli iegūtos līdzekļus.

5. AILE. ĀFC VĀJĀS VIETAS, KAS PADARA TOS VIEGLI PIEJAMUS NOZIEDZĪGIEM DARĪJUMIEM

- Banku konfidencialitāte, kas neļauj veikt tiesībsargājošo institūciju izmeklējumus;
- Uzskaites prasību trūkums lieliem skaidras naudas darījumiem;
- Vāja banku darbības kontrole;
- Ierobežotas likumu piemērošanas iespējas ĀFC;
- Vāja starptautiskā sadarbība;
- Bankas kontu atvēršanas iespējas;
- Tādu finanšu instrumentu izmantošana, kas paredz naudas izmaksu turētājam;

- Finanšu sistēmas kontroles trūkums;
- Valdības “klātbūtnes” trūkums;
- Nepastāv prasības atklāt patiesos darījumu labumu guvējus;
- Augsta līmeņa korupcija starp ierēdņiem un banku asociācijām.

(ALBA, 1999: 7).

6. AILE. ORGANIZĀCIJAS EUROSHORE ZIŅOJUMS UN UZŅĒMĒJDARBĪBAS LIKUMU NEPILNĪBAS, KAS PIESAISTA NOZIEDZNIKUS

iespējas, ko piedāvā finanšu centri un ārzonu jurisdikcijas, bieži vien, bet ne vienmēr, rodas likumdošanas aktu nepilnību rezultātā. Šīs nepilnības var definēt kā atšķirības starp konkrētiem likumdošanas aktiem un tādiem starptautiskās sabiedrības noteiktiem integritātes standartiem finanšu sistēmu aizsargāšanai kā krimināllikums un kriminālprocess, administratīvie, uzņēmējdarbības un banku darbību regulējošie normatīvie akti un starptautiskā sadarbība. Euroshore ziņojumā tika uzsvērts, ka uzņēmējdarbību regulējošie likumi vairāk kā jebkādi citi normatīvie akti nosaka finanšu sistēmas caurskatāmības līmeni un nepilnības šajos likumos vairāk kā jebkuras citas piesaista noziedznieku interesi. Uzņēmējdarbību regulējošie likumi nosaka pamatkapitāla lielumu un regulē jautājumus, kas saistīti ar sabiedrību ar ierobežotu atbildību pamatkapitālu palielināšanu, juridisku personu iecelšanu par kompānijas vadītājiem, juridiskas personas dibināšanu, kā arī ar sabiedrību ar ierobežotu atbildību finanšu pārskatu revīziju un dalībnieku uzskaiti. Atkarībā no normatīvā dokumenta tipa, uzņēmējdarbību regulējošs likums paredz augstāku kompānijas finanšu sistēmas caurskatāmību, tādējādi ietekmējot citas kontroles sfēras un nosakot tiesībsargājošo institūciju un tiesu sadarbību. Tas ir uzņēmējdarbību regulējošā likuma “domino” efekts: ja šāds likumdošanas akts paredz maksimāli palielināt anonimitāti finanšu darījumos, veicinot “čaulas vai fiktīvu uzņēmumu” dibināšanu, kuru īpašnieki, lielākoties, paliek nezināmi (jo tie, savukārt, pieder citām kompānijām), tad šī anonimitāte tiek ieviesta arī citas jomas regulējošos likumos. Tādējādi patiesie kompāniju īpašnieki un labuma guvēji paliek nezināmi, kas, savukārt, kavē kriminālizmeklēšanu un saukšanu pie atbildības. Policijas sadarbībai vajadzētu koncentrēties uz fiziskām personām, nevis juridiskām personām, un, ja uzņēmējdarbību regulējošs likums maksimāli palielina anonimitāti, tad krimināllikuma piemērošanas un policijas un tiesu sadarbības neefektivitāte ir neizbēgama. Šis efekts attiecas arī uz banku darbību regulējošu likumu, kur banku konfidencialitāte kļūst par noteicošo jautājumu attiecībā uz tādu uzņēmumu kontiem, kas tiek uzraudzīti. Tādējādi “domino” efekts ietekmē citas kontroles sfēras, padarot finanšu sistēmu necaurskatāmu (TRANSCRIME, 2000).

2.1.4. Atbalstītāji un kritiķi

Par ārzonu finanšu centriem ir divējādi viedokļi: atbalstītāji uzskata, ka ĀFC ir nozīmīga loma starptautiskajā ekonomikā, dodot iespējas korporācijām un privātpersonām, un veicinot likumīgu finanšu plānošanu un risku pārvaldību. Pretinieki kritizē nepietiekošo likumdošanu, nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas iespējas, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un juridiska riska.

2.1.5. Ārzonu finanšu centru saraksts

Andora	Guama	Panama
Angvila	Gērnzija	Filipīnu salas
Antigra	Honkonga	Puerteriko
Aruba	Menas salas	Seišelu salas
Bahamu salas	Izraēla	Singapūra
Bahreina	Japāna	Sentkitsa – Nevisa
Barbadosa	Džersija	Sentlūsija
Barbadosa	Labuāna (Malaizija)	Sentvinsenta un Grenedīnas
Beliza	Libanona	Šveice
Bermudu salas	Lihtenšteina	Taiti
Britu Virdžīnu salas	Luksemburga	Tangiera
Kaimanu salas	Makao	Taizeme
Kuka salas	Malta	Tērksas un Kaikosas salas
Kostarika	Marianas salas	Savienotās Valstis (galvenokārt
Kipra	Māršala salas	Delavēras štats, bet arī citiem
Džibuti	Maurīcija sala	štatiem ir ārzonu iezīmes)
Dominika	Mikronēzija	Urugvaja
Dublina	Monserrata	Vanuatu
Gibraltārs	Nauru	Rietumsamoa
Grenāda	Nīderlandes Antiļas	
	Niue	

Avots: STARPTAUTISKAIS VALŪTAS FONDS, 2000.

2.2. PIEPRASĪTĀKIE ĀRZONU KOMPĀNIJU VEIDI

2.2.1. Vēlamās kompāniju īpašības

Galvenie izmantotie ārzonu kompāniju veidi starptautiskās uzņēmējdarbības strukturēšanai un nodokļu plānošanai ir šādi:

1. *Joti zemu nodokļu vai beznodokļu ārzonu kompānijas, kas reģistrētas bieži vien par "nodokļu paradīzi" dēvētās jurisdikcijās. Šādas ārzonu kompānijas var reģistrēt tādos ārzonu kompāniju dibināšanas centros kā Britu Virdžīnu salas (BVS), Belize vai Seišelu salas.*

7. AILE. PIEMĒRI

Maurīcijā ārzonu uzņēmējdarbībai un starptautiskai nodokļu plānošanai tiek izmantotas divu veidu kompānijas. Maurīcijas GBCII ārzonas kompānija nemaksā nodokļus un ir "nodokļu paradīzes" kompānija. Daudzos aspektos tā ir līdzīga BVS kompānijai, tomēr Maurīcijas GBCI kompānija ir nodokļu maksātājs – rezidents un parasti šāda tipa kompānijas tiek izmantotas, lai izvairītos no dubultās aplikšanas ar nodokli un veiktu starptautisko nodokļu plānošanu.

Honkongas nodokļu režīms nodrošina, ka pareizi strukturēta, vadīta un administrēta Honkongas kompānija var tikt izmantota ārzonas un starptautiskās uzņēmējdarbības uzsākšanai, nemaksājot Honkongā nodokļus, pieņemot, ka peļņa netiek gūta Honkongā.

Šāda tipa nodokļu regulēšana ir pazīstama kā “teritoriālā taksācija” (OCRA WORLDWIDE, 2006).

2. *SIA (vai Sabiedrība ar ierobežotu atbildību) un komandītsabiedrība.* Daudzas ārzonu un nodokļu plānošanas jurisdikcijas mēģina nodrošināt, ka to uzņēmējdarbību regulējošie likumi paredz sekojošo:

8. AILE. ĀRZONU KOMPĀNIJU RAKSTUROJUMS:

- Ierobežota atbildība;
- Minimāla direktoru atbildība;
- Minimāli vai izvēles statūtu nosacījumi;
- Pieļaujami nominālie dalībnieki;
- Kompānijas īpašnieku atklāšana netiek pieprasīta vai to var pieprasīt atsevišķas institūcijas, piemēram: ārzonas institūcija vai centrālās bankas;
- Daudz pieļaujami kompāniju nosaukumi un piedēkļi, kas apzīmē ierobežotu atbildību;
- Neliels pamatkapitāls;
- Valdes un akcionāru sapulces var noturēt jebkurā vietā pasaulē;
- Nav prasība veikt finanšu atskaišu auditu vai audits tiek veikts pēc brīvprātības principa.
- Konfidencialitāte – visbiežāk nodokļu jurisdikcija, kompānijas īpašnieki, un informācija par direktoriem un daļu turētājiem netiek publicēta.

(STARPTAUTISKIE KORPORATĪVIE PADOMNIEKI, 2006).

2.2.2. Ārzonas SIA kā aktīvu aizsardzības mehānisms

Ārzonas sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA) ir kļuvusi par ļoti populāru uzņēmējdarbības formu ārzonu industrijā vairāku iemeslu dēļ, un tie ir:

- elastīgums;
- nodokļu neitralitāte;
- augsts aktīvu aizsardzības līmenis.

Tikai dažās no ārzonu jurisdikcijām ir spēkā likumi, kas regulē SIA darbību. ASV Iekšējais ieņēmumu dienests norāda, ka SIA var piemērot nodokļus kā korporācijai vai komandītsabiedrību, kur ienākumu un zaudējumi attiecas uz dalībniekiem un aplikšana ar nodokļiem neattiecas uz uzņēmumu. Ja SIA tiek izvēlēta nodokļa piemērošanai kā neievērotai kompānijai, nepastāv nekādas prasības par informācijas sniegšanu (ICA, 2006).

Ārzonu SIA piedāvā daudz labāku aktīvu aizsardzību nekā vietējās SIA, it īpaši, ja aktīvi tiek turēti ārpus ASV – jurisdikcijā, kas neatzīst ASV lēmumus, jo kreditoram būtu jāuzsāk otra tiesvedība ārzonas jurisdikcijā. Ja kompānija ir pareizi strukturēta, ārzonas SIA, kuras vadītājs ir nerezidents, dalībnieka kreditors nevarēs iegūt jurisdikciju ASV pār vadītāju, kas nav ASV rezidents, un juridiska darbības apturēšana un kompānijas likvidēšana ar ASV tiesas lēmumu nav iespējama (STARPTAUTISKIE KORPORATĪVIE PADOMNIEKI, 2006).

9. aile. SIA un komandītsabiedrība

Kas ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību?

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA):

- ir uzņēmējdarbības veids, kurā apvienotas vairākas korporāciju un partnerības struktūru iezīmes;
- nav korporācija vai partnerība;
- var tikt saukta par korporāciju ar ierobežotu atbildību, bet pareizais termins ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību;
- īpašnieki ir dalībnieki, nevis partneri vai akcionāri;
- dalībnieku skaits nav ierobežots un tie var būt privātpersonas, korporācijas vai citas SIA.

Kas ir komandītsabiedrība?

Komandītsabiedrība nodrošina visu komandītu atbildības aizsardzību, kā arī vadības tiesības uzņēmumā. Tā ir visplašāk izmantotā uzņēmējdarbības forma profesionālajā darbībā un lielākoties tā nodrošina tādu pašu ierobežotu atbildību kā korporācija, bet tajā pašā laikā tā ir izdevīga uzņēmējdarbības forma attiecībā uz nodokļiem, gluži tāpat kā partnerība.

2.3. ĀFC UN INTERNETS (IKT)

Internets ir radījis jaunu ārzonu finanšu tirgu: ātra un diskrēta ĀFC izmantošana mūsdienās ir iespējama ar interneta starpniecību. Piemēram: ir ļoti vienkārši atrast specializētās mājas lapas, kas piedāvā visa veida ārzonu produktus un pakalpojumus. Šajā gadījumā tehnoloģijas tiek izmantotas kā līdzekļi starpniecībai vai nozieguma plānošanai.

IKT izaicina moderno sabiedrību ar veidu, kā tiek legalizēta nauda: no vienkāršas nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas līdz nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu kiberlegalizēšanai, un tam ir vairāki iemesli: (SAVONA un MIGNONE, 2004:5–7):

- *IKT nodrošina globālu komunikāciju.* Internetam nav telpas vai laika ierobežojumi, kas nodrošina darījumu veikšanu (šajā gadījumā – nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanu) no attāluma. Internets ir pieejams visā pasaulē, tam var piekļūt jebkurā vietā, jebkurā laikā;
- *IKT lielākoties ir ļoti ātrs un samazina komunikēšanas un darījumu izmaksas;*
- *IKT lielākoties garantē anonimitāti. “Anonimitāte ir vissvarīgākais faktors nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai un to atkārtotai ieguldīšanai likumīgos darījumos, neradot likuma izpildes pārkāpuma risku”* (SAVONA, ADAMOLI, DI NICOLA un SCARTEZZINI, 2000);
- *IKT var palīdzēt noziedzniekiem izvēlēties izdevīgāku jurisdikciju;*
- *IKT vēl joprojām netiek kontrolēts.* Spēkā esošie normatīvie akti ar IKT saistītu noziegumu regulēšanai vēl joprojām ir pārāk fragmentāri un tie vēl joprojām ir izstrādes sākuma stadijā.
- *Ar IKT saistītus noziegumus tiesībsargājošām institūcijām ir grūti izmeklēt spēcīgas informācijas šifrēšanas dēļ.*

Ārzonu interneta banku darījumi ir lielisks līdzeklis nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizētājiem, kas tos izmanto, jo: (SAVONA, ADAMOLI, DI NICOLA un SCARTEZZINI, 2000):

- jebkurš bankas darījums tiek izdarīts ļoti ātri;
- starpbanku darījumi ir viegli automatizējami ar mērķi noslēpt naudas legalizācijas darījumus;
- šādi darījumi palielina slepenību, palielinot caurskatāmības asimetriskumu starp ārzonām un ārzonu jurisdikcijām visās regulējošās jomās.

10. AILE. UZZINIET VAIRĀK PAR SAIKNI STARP ĀRZONU FINANŠU DARĪJUMIEM UN INTERNETU

Lai uzzinātu vairāk par to, kā internets veicina ārzonu finanšu pakalpojumu izmantošanu, ierakstiet vārdus “ārzonu pakalpojumi” (“offshore services”) jebkura interneta meklētāja (tādu kā Google, Yahoo, Lycos) lodziņā. Tādējādi jūs iegūsiet pieeju visas pasaules ārzonu pakalpojumiem internetā, no pilnīgi likumīgiem, daļēji likumīgiem līdz noziedzīgiem pakalpojumiem.

Apmeklējiet arī tālāk tekstā minētās interneta adreses, lai saprastu kā “likumīgi” ārzonu pakalpojumi tiek reklamēti un pārdoti globālajā tīmeklī, kā arī lai uzzinātu vairāk par ārzonu pakalpojumiem:

<http://www.ocra.com>

<http://www.intlca.com>

<http://www.icsl.com>

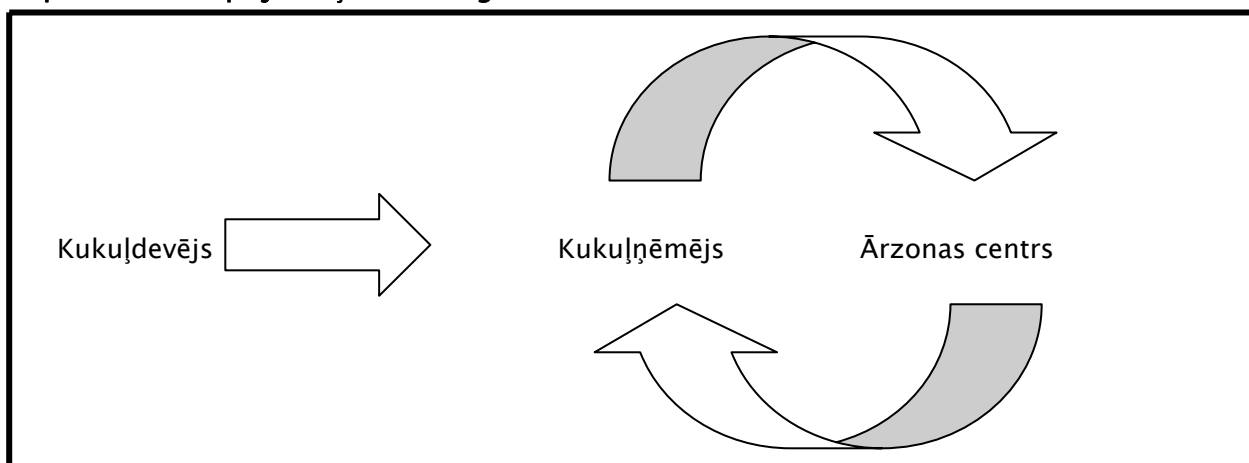
2.4. ĀFC UN KORUPCIJA

“Korupcija ir cieši saistīta ar nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanu, jo noteiktā brīdī ieņēmumi no korupcijas ir jālegalizē caur finanšu sistēmu un jāiepludina reālajā ekonomikā, lai tie kļūtu likumīgi. Ieņēmumus no korupcijas var legalizēt jurisdikcijās, kurās nav spēkā stingras naudas legalizēšanu aizliedzošas prasības, kā arī valstīs, kur ir spēkā ļoti stingras banku konfidencialitātes prasības un noteikumi (ROSSIDOU–PAPAKYRIACOU, 1999).

Saikni starp ārzonu finanšu centriem un korupciju veicina šādi faktori:

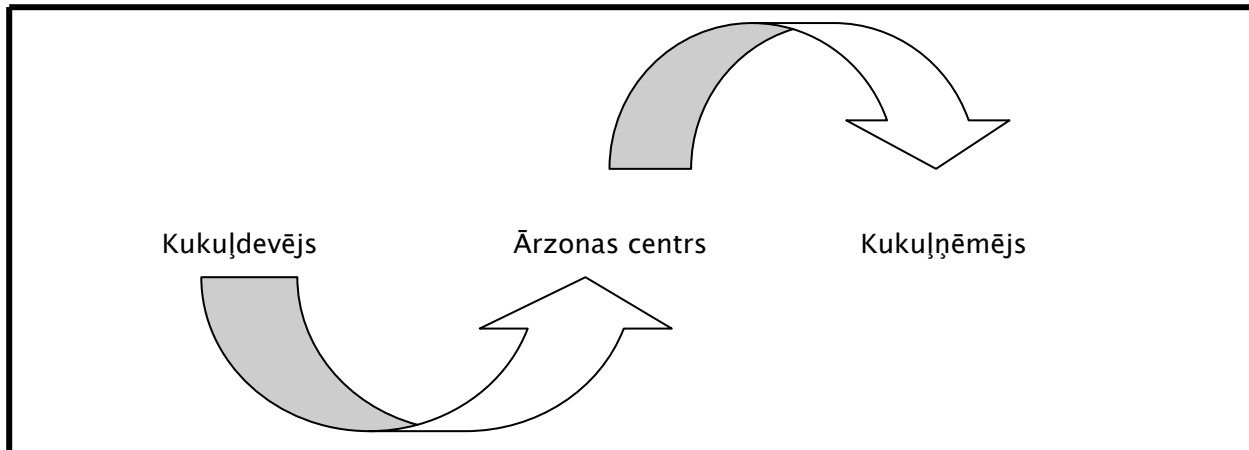
1. *ārzonu centrus var izmantot, lai legalizētu ieņēmumus no korupcijas. Lielākoties “ilgstoša korupcija lielos apmēros ir saistīta ar ilgtermiņa naudas līdzekļu pārvaldīšanu. Naudas līdzekļi kukulim ir jāsaņem jau labu laiku iepriekš. Maksājumi jāveic tā, lai nepievērstu uzmanību gan maksātājam, gan arī saņēmējam” (PIETH, 2002).*

1. piemērs. Korupcijas ieņēmumu legalizēšana caur ĀFC

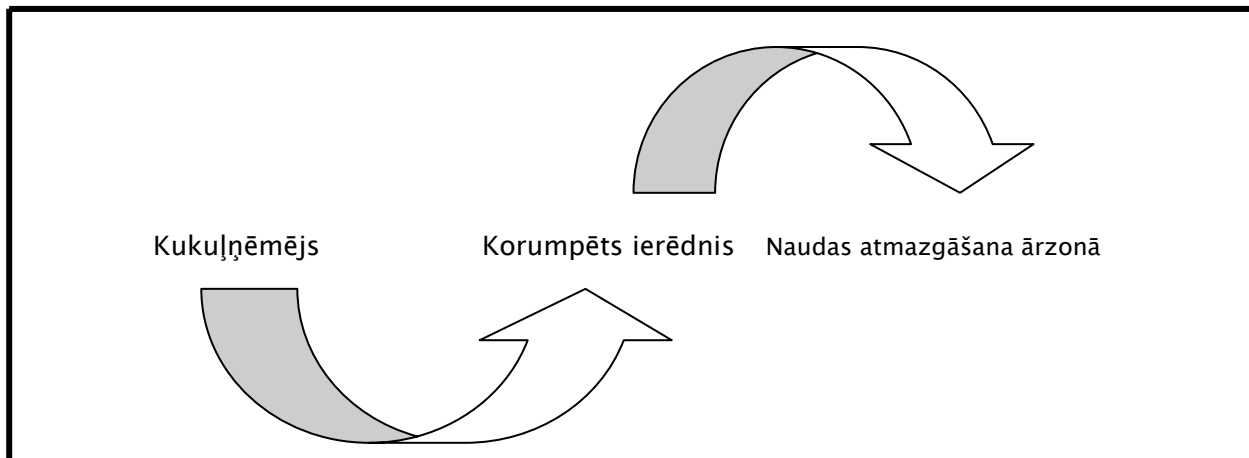
2. *Ārzonu centrus var izmantot, lai uzkrātu līdzekļus amatpersonu kukuļiem valstu un starptautiskā līmenī.*

2. piemērs. ĀFC izmantošana kukuļdošanai

3. *Korupcija var būt instruments, kas veicina “netīrās naudas” plūsmu uz ĀFC, tādēļ, ka naudas legalizēšana ir lielā mērā tehnisks darījums un tikai dažām personām ir nepieciešamās prasmes un iemaņas. Ņemot vērā minēto, ir svarīgi dibināt kontaktus ar naudas legalizēšanas darījumu veicinātājiem, piemēram: politiķiem, baņķieriem, uzņēmumu vadītājiem un juristiem. Šajā gadījumā nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana ir noziegums, ko izdara vai palīdz izdarīt ierēdņi – likumpārkāpēji, atrodoties savā amatā. Šis ir arī gadījums, kad “finanšu institūcijas vadītājs vai darbinieks, kura pienākums ir ziņot par aizdomīgiem darījumiem, nepilda šo pienākumu, jo ir korumpēts. Korupcija neutralizē kontroles sistēmu” (SAVONA, 1999).*

3. piemērs. Ārzonu naudas atmazgāšanu veicinoša korupcija.

3. Izmeklēšana ĀFC

3.1. Izmeklēšana ārzonās: izmeklēšanas lietu piemēri

(a) *Salinas lieta. Juan Garcia Abrego narkotiku kartēja, un Raul Salinas nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas apsūdzības: nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas lieta, izmantojot ārzonu čaulu uzņēmumus.*

“1996. gadā Savienotajās Valstīs tika sodīts Juan Garcia Abrego, Meksikas narkotisko vielu tirdzniecības boss. Šis bija pirmais solis Meksikas ierēdņu savīto korupcijas un nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas shēmu atklāšanā. Abrego noziedzīgais grupējums dažos gados bija uzkrājis vairāk kā desmit miljonus dolāru peļņu par kokaīna un marihuānas eksportu no Meksikas un to nogādāšanu ASV. Noziedzīgais grupējums izmantoja kontaktus ar Meksikas valsts ierēdņiem, no kuriem saņēma nepieciešamo palīdzību, lai piesegtu naudas līdzekļu izvešanu no valsts ar nolūku tos legalizēt. Abrego „īpašo draugu” vidū bija Meksikas Republikas prezidenta brālis Raul Salinas, pret kuru pašlaik notiek Meksikas policijas izmeklēšana, un Meksikas galvenais prokurors Mario Ruiz Massieu. Savienoto Valstu valdība konfiscēja 9 miljonus dolāru, kas bija noguldīti Teksasas Komerbankā Hjūstonā [Texas Commerce Bank of Houston] uz Massieu vārda, apgalvojot, ka summa veidota no Abrego dotajiem kukuļiem. Uzsākta arī izmeklēšana pret četrdesmit deviņiem Starptautiskās American Express bankas [American Express Bank International] darbiniekiem sakarā ar aizdomām par saistību ar nelegālo līdzekļu legalizēšanas pasākumiem. Bankas darbinieks Antonio Giraldi tika notiesāts uz desmit gadiem par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu. Giraldi bija atbildīgs par kāda norēķinu kontu pārzināšanu kādam Ricardo Aguirre, kurš izrādījās naudas "atmazgātājs" un darbojās Abrego vārdā. Šis lietas vissensitīvākais aspekts bija iespējamā saistība ar Raul Salinas, Meksikas prezidenta brāli; izmantojot savu stāvokli kā valsts amatpersona valsts iestādē, Salinas, acīmredzot, pieņēma kukuļus no uzņēmējiem un narkotiku tirgoņiem miljonu dolāru apmērā apmaiņā pret labvēlību, kas sekmēja nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanu un nepārprotami bija pretrunā ar viņa amata pienākumiem. Izrādās, ka no 1992. līdz 1994. gadam Salinas bija pārskaitījis aptuveni 100 miljonus dolāru, izmantojot privātus sakarus ar Ņujorkas *Citibank*. Šie nelegālie līdzekļi tika pārskaitīti no Meksikas *Citibank* un Ņujorkas *Citibank* uz privātiem norēķinu kontiem *Citibank* Londonā un *Citibank* Šveicē. Lai nodrošinātos, ka šī nauda sasniedz gala saņēmējus, tās izcelšanās tika slēpta vairākos veidos, tajā skaitā dibinot ārzonu uzņēmumus, lai tās izmantotu kā čaulas uzņēmumus. Nolūkā pabeigt shēmu, *Citibank* darbinieki:

- izmantoja Cititrust (Kaimanu salas), lai izveidotu ārzonu privātu investīciju kompāniju ar nosaukumu Trocca, kas pārvaldītu Salina mantu, un arī atvēra investīciju kontus Citibank Londonā un Citibank Šveicē;
- nepārņēma „iepazīsti savu klientu” politiku attiecībā uz Salinas, lai gan viņiem bija pienākums to darīt;
- atļāva Salinas sievai, izmantojot citu vārdu, dot rīkojumus par līdzekļu pārskaitīšanu Meksikā;
- pirms nosūtīt līdzekļus uz Trocca ārzonu Citibank investīciju kontiem, pārskaitīja līdzekļus no Meksikas Citibank uz Ņujorkas Citibank apkopojošo kontu (kurā sajaucas kopā līdzekļi no vairākiem avotiem)

Jāatzīmē Trocca uzņēmuma loma šajā lietā – čaulas uzņēmums, ko Ņujorkas Citibank nodibināja Kaimanu salās. Citibank izveidoja šo ārzonu čaulas uzņēmumu ar Cititrust (Kaimanu salas) palīdzību, kura rīcībā bija vairāki neaktīvi privāti investīciju uzņēmumi, kurus piedāvāt klientiem vajadzības gadījumā. Uzņēmums tika reģistrēts Kaimanu salās – valstī, kurā glabājās visi dokumenti, kas norādīja uz Salinas un Trocca saistībām, un kurā normatīvie akti par uzņēmējsabiedrībām aizsargā dokumentu konfidencialitāti.

Līdz ar to, Trocca izveidošanas mērķis bija slepenība un nodokļu priekšrocības. Lai nodrošinātu Salinas ciešāku aizsardzību, Cititrust (Kaimanu salas) nodibināja trīs citus čaulas uzņēmumus, kas darbojās kā Trocca valdes locekļi. Kā daļa no Salinas un Citibank privātajām attiecībām tika atvērti divi norēķinu konti uz Trocca vārda (viens Londonas Citibank un otrs Šveices Citibank). Saskaņā ar Citibank darbinieku teikto, Londonas Citibank nebija dokumentu, lai pierādītu, ka Salinas bija Trocca patiesais īpašnieks” (TRANSCRIME, 2000: 85).

(b) Lieta, kas norāda uz ārzonu uzņēmumu lomu noziegumu izdarīšanā un uz ārzonu banku lomu nelegāli iegūtu līdzekļu legalizēšanā

Liela mēroga starptautiskas operācijas rezultātā, iesaistot Ņujorkas, Džersijas tiesībsargājošās iestādes, un Nacionālo Britu Krimināllietu nodaļu, tika arestēti Londonas mirtiesnesis un advokāts, kuri bija iesaistīti daudzu miljonu dolāru krāpšanas darījumos un nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijā. Akciju krāpšanas darījumi, kas investoriem vairākās pasaules malās kopumā izmaksāja vairāk kā 17 miljonus dolāru, tika organizēti Ņujorkā, bet iesaistīja profesionāļus Londonā, Džersijā, Kanādā un Libērijā. Noziegumā apsūdzētais Ņujorkas biržas starpnieks krāpšanas realizēšanai izveidoja 19 ārzonu uzņēmumus dažādās zemo nodokļu zonās. Šie uzņēmumi tika it kā reģistrēti Lībijā un piederēja diplomātam, kurš bija piekukuļots, lai parakstītu bankas dokumentus. Patiesībā uzņēmumi tika vadīti no Londonas un nodarbojās ar mazu uzņēmumu akciju pirkšanu. Pēc tam krāpnieki ar virkni negodīgu darījumu palīdzību mākslīgi palielināja šo akciju cenas un pēc tam pārdeva labticīgiem investoriem, kuri konstatēja, ka ir ieguvuši pārvērtētas vai pat bezvērtīgas akcijas. Krāpnieciski iegūto naudu noziedznieki noguldīja norēķinu kontos finanšu un ārzonu centros, t.i. Džersijā un Šveicē, ar nolūku legalizēt šos līdzekļus (RICKS, 1998).

(c) Spence nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas shēma Ņujorkā

“Aizraujošs nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas piemērs tika atklāts 1994. gadā Ņujorkā. Tajā bija iesaistīta 24 personu ķēde, tajā skaitā Bulgārijas goda konsuls, Ņujorkas pilsētas policijas darbinieks, divi juristi, biržas brokeris, divi rabīni, ugunsdzēsējs un divi Cīrihes bankieri. Vispārējo vadību nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas mēģinājumam nodrošināja juridiskais birojs, izmantojot kravu pārvadājumu uzņēmumu un alus izplatītāju kā aizsegu. Bulgārijas diplomāts, ugunsdzēsējs un rabīni darbojās kā kurjeri, saņemot narkotiku tirdzniecības rezultātā gūtos ienākumus viesnīcu istabās un auto novietnēs; nauda arī tika transportēta ar *Federal Express* uz Ņujorkas autopārvadājumu uzņēmumu. Abi juristi pēc tam ar Citibank vadītāja vietnieka palīdzību noguldīja naudu bankas kontos. Nauda pēc tam tika nogādāta uz bankām Eiropā, tajā skaitā uz privātu banku Šveicē, kurā divi darbinieki ar naudas pārvedumiem nosūtīja to uz speciāliem narkotiku tirgoņu norādītiem kontiem. 1993. un 1994. gadā šī grupa atmazgāja no 70 līda 100

miljoniem dolāru. Tomēr izrādījās, ka banka bija iesniegusi tiesībsargājošām iestādēm aizdomīgu gada pārskatu. Vēl jo vārāk, bankas vadītāja asistents, lai gan sākumā tika arestēts, pēc tam tika atjaunots amatā un vēl joprojām strādā Citibank. Saskaņā ar galējo lietas analīzi, šis varētu būt gadījums, kad aizdomīgs gada pārskats patiesībā izrādījās noteicošais faktors nelikumīgi iegūtu līdzekļu atmazgāšanas shēmas izjaukšanā” (BLUM, LEVI, NAYLOR un WILLIAMS, 1998).

(d) Abacha *skandāls*

“1980.–to gadu beigās kāda daudznacionāla Londonas banka atvēra kontus Ibrahimam un Mohamedem Sani Abacha, kas stādījās priekšā kā „patēriņa preču un naftas tirgotājiem”. Tika pieliktas pūlēs noskaidrot abu personības un vēlāk noskaidrojās, ka banka bija šos vīriešus (kuru bija brāļi) fiksējusi kā Zachary Abacha dēlus. Abacha senioru banka bija atzinusi kā ‘ar plašiem sakariem apveltīts un cienījams ziemeļu Nigērijas sabiedrības loceklis’. Neskatoties uz klientu identifikācijas procesu, nezināmu iemeslu dēļ banka nebija fiksējusi, ka tajā laikā viņu tēvs bija armijas ģenerālis un valsts armijas štāba virspavēlnieks. Konstatēts, ka līdz 1990. gadam abi brāļi bija uzkrājuši un noguldījuši savā vai citu vārdā aptuveni 660 miljonus ASV dolārus Londonas bankā.

Pirmajā mirklī šķiet, ka 660 miljoni ASV dolāru milzīgai daudznacionālai bankai nav ļoti liela summa un var tikt izskaidrota kā, piemēram, veiksmīgas uzņēmējdarbības peļņa. Tomēr vēlāk atklājās, ka Sani Abacha brāļi un citas Abacha aprindu personas vairāku gadu laikā varētu būt nozagušas kopumā aptuveni 4.3 miljardus ASV dolārus. Tiek uzskatīts, ka puse no šīs summas ir no Nigērijas Centrālās Bankas. Pēc tam, kad noskaidroja zādzības apmēru, tika konstatēts, ka daudzās Eiropas valstīs lielu naudas summu noguldīšanai tikuši izmantoti konti, tresti un citi finanšu instrumenti. Tika atrasti (un pēc tam iesaldēti) apmēram 1,4 miljardi ASV dolāru Lihtenšteinas, Luksemburgas un Šveices bankās.

Taču šokējošā Apvienotās Karalistes bankas sektora atklājumā tika noskaidrots, ka līdz pat 123 miljoniem ASV dolāru izcelsmes vieta ir Apvienotā Karaliste. Vēl jo vairāk, daļa tika uzskatīta par kukuļiem, kas saņemti no Apvienotajā Karalistē reģistrētiem uzņēmumiem. Papildus tam, Šveices izmeklētāji atklāja, ka citi 219 miljoni ASV dolāru uz Britu bankām tikuši pārvesti no Šveices.

Finanšu pakalpojumu uzraudzības iestāde [Financial Services Authority – FSA] uzsāka savu izmeklēšanu šajā lietā. Viens no faktiem atklāja, ka, neskatoties uz dažu banku sniegtajiem ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem (tos parasti iesniedz gadījumos, kad notiek darījumi ar neierasti lielām summām), 15 no 23 bankām, kurām bija darīšana ar Abacha ģimenes finansēm, bija ‘zīmīgi’ vāji kontroles mehānismi. Pretēji kā Šveicē, FSA nenosauca vārdā nevienu no bankām, jo tajā laikā tas bija ārpus FSA likumā noteiktās kompetences. Tagad situācija ir mainījusies jo 2000. gada Finanšu pakalpojumu un tirgus likums [Financial Services and Markets Act 2000] piešķirt FSA lielāku kompetenci cīņai ar nelegāli iegūtu līdzekļu legalizāciju” (TRANSPARENCY INTERNATIONAL UK, 2003: 19–20).

3.1. ĀFC IZMEKLĒŠANAS PROBLĒMAS

Kā tika minēts 2. nodaļā, noziedznieki visā pasaule bieži izmanto ĀFC piedāvātās iespējas noziedzīgi iegūto līdzekļu, tajā skaitā korupcijas ceļā iegūto, legalizācijā. Tādējādi, tādu kriminālo darbību izmeklēšana, kur iesaistīti ĀFC, ir ļoti sarežģīti, dārgi un laikietilpīgi, kā arī prasa augsta līmeņa sadarbošanos starp dažādu valstu tiesībsargājošām iestādēm (un citām

iestādēm). „Kamēr korupcija, organizētā noziedzība un naudas atmazgāšana jau darbojas transnacionālā mērogā, globālo finanšu tirgus un tiesībsargājošo iestāžu piedāvāto resursu pilnvērtīga izmantošana vēl joprojām lielā nav pārkāpusi valsts robežas un pastāv ievērojamas grūtības saņemt citu jurisdikciju palīdzību” (SAVONA, 1999)

No vienas puses, ārzonu centri nereti rada šķēršļus izmeklēšanai vai veicina finanšu noziegumu izdarīšanu, piemēram:

- ļoti stingrie banku slepenības un anonimitātes noteikumi attiecībā uz šajās jurisdikcijās reģistrēto uzņēmumu patiesajiem īpašniekiem nepieļauj informācijas apmaiņu ar tiesībsargājošām iestādēm;
- beznodokļu zona vai grāmatvedības nevešana. Šajā gadījumā privātā biznesa darījumiem nevar izsekot tāpēc, ka nav nekādas norēķinu pārbaudes;
- ārvalstu biržas darījumu kontroles, līgumu par dubulto aplikšanu ar nodokli neesamība;
- nodokļu maksāšanas pienākuma neesamība;
- piedāvāto pakalpojumu pazīmes vai ar ārzonu palīdzību īstenojamais nolūks (t.i. iespēja izveidot čaulas vai pastkastes uzņēmumu, kas tiek izmantoti darījumos ārpus tās ĀFC teritorijas, kur šie uzņēmumi tika dibināti, tādā veidā padarot kontroli sarežģītu vai pat neiespējamu), u.c.

No otras puses, citi izmeklēšanas traucēkļi rodas iesaistīto valstu normatīvo aktu vai procedūras ietvaros:

- normatīvo aktu atšķirības valstu starpā;
- atšķirības dažādajos valstu izmeklēšanas iestāžu administratīvajās procedūrās;
- trūkumi, kas saistīti ar izmeklēšanā iesaistīto valstu nepieņemtiem nepieciešamiem normatīviem aktiem vai neparakstītām starptautiskām konvencijām vai divpusējiem līgumiem;
- valdību nespēja piešķirt pietiekamus resursus (cilvēkresursus, finansu un tehnoloģiju) attiecīgajiem izmeklēšanas departamentiem, u.c.

3.2. GALVENIE PRIEKŠNOTEIKUMU EFEKTĪVAI IZMEKLĒŠANAI

Galvenos priekšnoteikumus jebkurai kvalificētai un iedarbīgai izmeklēšanai var iedalīt šādi:

- normatīvie priekšnoteikumi (starptautiskie, nacionālie);
- sadarbības (procesuālie) priekšnoteikumi ((starptautiskie, nacionālie).

Normatīvā struktūra. Paši svarīgākie līdzekļi, lai novērstu un cīnītos pret ārzonu finanšu centru izmantošanu iespējamām noziedzīgām darbībām ir normatīvie akti (t.i. attiecībā uz kriminālprocesu, finansēs, bankām, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu) un reglamenti (gan valsts, gan privātie), Kuros būtu jāietver profilaktiskie un represīvie noteikumi. Tāpat valstīm ir būtiski pievienoties starptautiskām konvencijām, kas satur noteikumus par starptautisko sadarbību un noslēgt divpusējus sadarbības līgumus ar citām valstīm krimināllietu izmeklēšanas jomā.

11. AILE. LAI SEKMĒTU NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU IZMEKLĒŠANU, IT ĪPAŠI, JA KORUPCIJAS LIETĀS IESAISTĪTI ĀFC, VIETĒJIEM NORMATĪVIEM AKTIEM BŪTU JĀPAREDZ NOTEIKUMI PAR:

- noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un kontroli
- īpašuma deklarēšanu;
- valsts ierēdņu un amatpersonu ienākumu deklarēšanu;
- krimināltiesību un civiltiesību jomās attiecībā uz korupciju un finanšu noziegumiem (piemēram, normatīvos aktus, kas aptver izvairīšanos no nodokļu nomaksas, izšķērdēšanu, kukuļošanu, labvēlības pirkšanu);
- interešu konflikta kontroli un atbildību;
- vispārējas ētisko normu labākās pieredzes apkopojumu un atbildību par pārkāpumiem;
- atzītu starptautisko tiesību normu, līgumu un konvenciju piemērošanu un pievienošanu tiem (piemēram konvencijām un līgumiem par kontroli un naudas līdzekļu noguldīšanu);
- informācijas brīvību un noteikumiem attiecībā uz ziņu piegādātājiem;
- atzītiem grāmatvedības standartiem;
- vienotu noteikumu standartu un vienoto to īstenošanu dzīvē;
- adekvātu un atzīstamu ierēdniecību.

(ARD, 2005: 1–2)

Sadarbības struktūra. Tā kā noziedzīgos nodarījumos, kuros izmantoti ĀFC, iesaistītas dažādas valstis, ir ļoti grūti saskaņot darbības šajās valstīs tik ātri, lai apsteigtu naudas pārvedumus un noziedznieku darbības. Tieši tāpēc būtiski ir vienkāršot starptautiskās sadarbības procedūras, ieskaitot tiešu sakaru izveidošanu tiesu institūciju, tiesībsargājošo iestāžu un citu instanču starpā, kā arī izveidot informācijas un valsts izlūkdiensetu ziņu apmaiņu.

12. AILE. PIEMĒRS

Finanšu izmeklēšanas vienību izveidošana visās valstīs (ieskaitot ārzonu centrus) ir efektīvs līdzeklis starptautiskās sadarbības stiprināšanai. Valstīm, kuras piedāvā ārzonu iespējas, pirms uzņēmumu reģistrēšana būtu jāveic nepieciešamie preventīvie pasākumi un jānoskaidro informācija par īpašniekiem. Banku iestādēm būtu jāpiemēro starptautiski atzītie preventīvie pasākumi, lai identificētu un ziņotu par aizdomīgiem darījumiem (ROSSIDOU–PAPAKYRIACOU, 1999).

Starptautiskai sadarbībai tiesībsargājošo iestāžu starpā tāpat būtu jāaptver pasākumi tādi kā šeit minētie, kas vērsti uz to, lai likuma iedzīvināšana pārrobežu jautājumos kļūtu efektīvāka:

- personu izdošana;
- savstarpējā juridiskā palīdzība izmeklēšanā, apsūdzību celšanā un tiesvedības procesos;
- sadarbība normatīvo aktu iedzīvināšanā, ietverot kopējas izmeklēšanas un speciālas izmeklēšanas metodes;
- līdzekļu atgūšana (nelegāli iegūto līdzekļu atgūšanai vienmēr ir trīs posmi: (1) izmeklēšanas posms, noskaidrojot to atrašanās vietu; (2) preventīvie līdzekļi, lai izņemtu līdzekļus no apgrozības (iesaldēšana, pārtveršana); un (3) konfiskācija);
- tehniskā palīdzība
- mehānisms, kā īstenot sadarbību (?).

3.3. PADOMI FINANŠU NOZIEGUMU IZMEKLĒŠANAI ĀRZONĀS

“Finanšu noziegumu izmeklēšana ir parasta izmeklēšana, kam nepieciešamas papildu analītiskās metodes. Lietas, kas skar finanšu jomu, piedāvā iespējas, kas nepastāv citās krimināllietās. Galvenokārt tāpēc, ka šajās lietās eksistē dokumentu pēdas, kas tikai gaida, lai kāds tām tiktu klāt” (MADINGER UN ZALOPANY, 1999: 275).

3.3.1. Ievads

Jebkurai izmeklēšanai krimināllietā, kurā iesaistītas ārzonas, būtu jāseko vispārējiem principiem, tādiem kā (ARD, 2005):

- sekot izmeklēšanā iegūtai informācijai;
- sekot naudai;
- identificēt ar aizdomās turamajiem saistītās ieinteresētās personas;
- apzināt mantu (zemesgrāmatā, biržās, bankās un finanšu iestādēs, brokeru kompānijās);
- neuzticēties sakritībām;
- rūpīgi un efektīvi izskatīt nepatiesas liecības;
- protokolēt lietas.

No visiem veidiem, kā nelegāli izmantot ārzonu finanšu centrus, nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana ir viena no visizplatītākajām darbībām šajās jurisdikcijās. Nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšana tiek īstenota ar dažādu shēmu palīdzību, dažreiz ļoti sarežģītu, bet šeit minētas pamatā sastopamās shēmas, kur ārzonu uzņēmums:

- darbojas kā pārstāvis;
- ir vienkāršs uzņēmējdarbības aizsegs jeb ‘fasāde’
- veic parastas bankas operācijas
- ir bankas un uzņēmējdarbības operāciju kombinācija.

Kā viens eksperts novērojis: „līdzko noziedzīgi iegūtā peļņa veiksmīgi ieguldīta finanšu sistēmā, daudzi 'legalizēšanas' veicēji izmanto piesardzības līdzekļus, lai virzītu naudu ne tikai uz vienu ārzonu, bet cauri vairāk kā vienai beznodokļu zonai un cauri čaulu uzņēmumu un cienījamu pārstāvju labirintam” (EVANS J.L., 1996).

Īsumā, nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas lietas izmeklēšanas attīstība sastāv no šādiem posmiem:

<i>Sākotnējā informācija/ lietas ierosināšana</i>	Finanšu avoti (bankas) Likumā noteiktie avoti (informētāji, liecinieki, u.c.)
<i>Izmeklēšanas pamatuzdevums</i>	Izsekot līdzekļiem vai darījumiem uz attiecīgo valsti Pierādīt saikni starp attiecīgo valsti un līdzekļiem vai darījumiem
<i>Lietas organizēšana</i>	Vispārējā administrēšana un organizēšana Izmeklēšanas plāna izstrāde
<i>Pierādījumu vākšana</i>	Finanšu likumdošanā noteiktā (informatori, nopratināšanas, slepenas

	operācijas, dokumenti, novērošana, kratīšana, pavēstes, u.c.)
<i>Pierādījumu analīze</i>	Finanšu (finanšu analīze, netiešo metožu lietas) Likumā noteiktā (piemēro attiecībā uz lietu pēc būtības un uz finanšu lietām)
<i>Publiskošana</i>	Apsūdzības uzrādīšana (nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanā vai citā noziedzīgā nodarījumā)

(MADINGER un ZALOPANY, 1999)

3.3.2. Sākotnējā informācija par krimināllikuma pārkāpumu: the *notitia criminis*

Izmeklēšanas darbības sākas tad, kas tiek saņemta informācija par likuma pārkāpumu (*notitia criminis*). Tomēr amatpersonas, kuras veic kriminālprocesu, pašas var veikt ziņu ievākšanu pirms oficiāla kriminālprocesa ierosināšanas, lai pārbaudītu aizdomīgus apstākļus vai konkrētas situācijas vai personas. Tomēr šādas darbības (tādas kā novērošana, slēdzienu iegūšana) nevar būt agresīvas (piemēram, aizturēšana) vai kalpot kā piespiedu līdzekļi (piemēram arests).

Bet kā uzzināt par krimināllikuma pārkāpumu? Kā uzzināt informāciju par krimināllikuma pārkāpumu (*notitia criminis*) attiecībā uz krimināli sodāmiem korupcijas gadījumiem iesaistot ĀFC un līdz ar to arī par naudas atmazgāšanu. Šeit minēti daži priekšlikumi:

- Lai iegūtu *notitia criminis* attiecībā uz korupcijas gadījumiem nolūkā sākt kriminālprocesu, pēc iespējas efektīvāk būtu jāizmanto šeit minētie veidi (neskaitot reģistrētos noziegumus un *in flagrancia* arestus):
  - cietušo liecības;
  - liecības, ko snieguši informācijas pienesēji vai liecinieki;
  - privātpersonu sniegtā informācija;
  - ar citu noziegumu izmeklēšanu saistīta informācija;
  - liecības, ko snieguši citi aizdomās turētie;
  - telefonsarunu ieraksti saistībā ar citiem nodarījumiem;
  - tīpašuma un telpu apskata saistība ar citiem nodarījumiem.
- *Lai rastos aizdomas vai lai varētu uziet potenciālus finanšu noziegumus, it īpaši korupcijas un nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas jomā, būtu jāpievērš uzmanība specifiskām pazīmēm/norādēm* (EDGMONT GROUP, 2000: 171–172):
  - liela apjoma skaidras naudas darījumi;
  - netipiski vai ekonomiski nepamatoti kapitāla pārvedumi uz vai no ārvalstīm;
  - neparastas komercdarbības aktivitātes vai neparasti darījumi;
  - lieli un/vai steidzīgi kapitāla pārvietošanas darījumi
  - neierasta turība, kam nevar atrast pamatojumu bankas klienta personīgajā informācijā;
  - uzbrūkoša nostāja pret iztaujāšanu.

3.3.2. Pierādījumu vākšana izmeklēšanas laikā

Izmeklēšanas darbības sākas tad, kas tiek saņemta informācija par likuma pārkāpumu (*notitia criminis*). Kā kāpināt pierādījumu vākšanu šajā posmā korupcijas/naudas atmazgāšanas lietās, kur iesaistīti ĀFC? Šeit minēti daži praktiski priekšlikumi:

- *Sāciet ar predikatīvā nodarījuma (šajā gadījumā korupcijas) notitia criminis un tad sekojiet naudai, nevis otrādā secībā. Šādā veidā tiek izdalīts predikatīvais nodarījums.* Veiksmīgākajās lietās tiesībsargājošo iestāžu izmeklēšanas sākas ar identificētu noziegumu, predikatīvo nodarījumu un tad seko pa pēdām šajā noziegumā iesaistītai naudai. Tikai dažos gadījumos vispirms ir konstatēta naudas atmazgāšana un tad iets 'atpakaļ' uz sākotnējo, predikatīvo nodarījumu. Līdz ar to ir svarīgi koncentrēt uzmanību uz predikatīvajiem nodarījumiem un tad virzīties uz nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas noziegumu izmeklēšanu
- *Sāciet ar aizdomās turamo un viņa/viņas predikatīvo nodarījumu (korupciju) un, lai gan tas ir ļoti sarežģīti, pielietojiet visas pūles, lai atklātu personas naudas plūsmu abos virzienos.* Izmeklētājiem būtu rūpīgi un efektīvi jāanalizē situācija attiecībā uz aizseg uzņēmumiem un to banku un citiem kontiem, kā arī jāanalizē finanšu starpnieku loma. Lai gan pastāv juridiski vai praktiski šķēršļi, finanšu informācija ir pats svarīgākais pierādījums šajā lietā. Finanšu informācija nāk no diviem pamatavotiem: (a) no aizdomās turamās personas, (b) no trešām personām. Jāpielieto visas pūles, lai iegūtu pašas aizdomās turamās personas informāciju, tas ir primārais un labākais informācijas avots par aizdomās turamās personas darbībām. Izmeklētājiem būtu jākoncentrējas ne tikai uz lietiskajiem pierādījumiem, bet arī būtu rūpīgi jāanalizē, ko citas personas zina par šo lietu.
- Jāatceras, ka saskaņā ar visbiežāk lietoto korupcijas shēmu gan kukuļa devējs, gan ņēmējs izmanto ārzonu uzņēmumus un darījumi ar naudu notiek ārvalstīs. Šis rada šķēršļus korupcijas lietu izmeklēšanā.
- *Veiciet visu izmeklējamā kriminālnoziegumā iespējami iesaistīto personu un telpu rūpīgu un padziļinātu pārmeklēšanu, jo jebkurš atrasts dokuments iespējams var novest uz pēdām par līdzekļiem ārvalstīs.* Šāds pierādījums var būt svarīgs vadmotīvs jūsu finanšu un banku izmeklēšanā attiecībā uz naudas plūsmu, ārzonu uzņēmumiem un labumu gūstošajiem īpašniekiem, kā arī palīdzēt labāk saprast visas saistības. Var tik atrasti pierādījumi, ka ir būtiski kopējās shēmas rekonstruēšanai un tāda noziedzīga nodarījuma organizēšanā, kur iesaistīti ĀFC. Papildus tam, pārstāvis parasti glabā finanšu darījumus apliecinājošus dokumentus, tāpēc ir svarīgi, lai izmeklētāji iegūtu viņa/viņas telpu kratīšanas orderi.
- *Tas, vai sadarbība būs veiksmīga vai nē lielā mērā atkarīgs no tā, kā ūs pamatojat sadarbības lūgumu. Sastādot lūgumu, pārliecinieties, ka tā norāda uz sadarbību nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas vai citos nopietnos noziegumos, bet nevis vienkārši finanšu noziegumos.* Ārzonu finanšu centri nelabprāt sadarbojas ar tiesībsargājošām iestādēm. Vēl jo vairāk, sadarbība atkarīga no predikatīvā nodarījuma

veida, līdz ar to, jo nopietnāks noziegums norādīts, jo vieglāk saņemt atsaucību sadarbībai no ārvalstu tiesībsargājošām iestādēm un ārzonu centriem.

- *Ja tiek vadīta izmeklēšana, kur iesaistīts AFC, ir svarīgi, lai Jūs zinātu tieši, kur iet un kāda veida finanšu informāciju nepieciešams iegūt, kā arī Jums jābūt ārkārtīgi labi informētiem par finanšu, komerciālo, juridisko regulējumu tajās valstīs, kurai lūdzat sadarboties. Pārliedcinieties, ka pārziniet visus līdzekļus, kas iestrādāti starptautiskās konvencijās un divpusējos līgumos. Atbilstošs avots aktuālas informācijas iegūšanai par finanšu, komerciālo un tiesisko regulējumu ārzonās ir interneta lapas, kas piedāvā finanšu pakalpojumus.*
- *Sekojojot uzņēmumu īpašumtiesību pārejai un naudas plūsmai cik vien varat un ar visiem iespējamiem likumiskiem līdzekļiem, lai iegūtu pierādījumus „uz papīra”. Tādā veidā varētu rekonstruēt visu iesaistīto ārzonu kompāniju tīklu, ārzonu darījumus un labu guvējus ar 'tiešo pierādījumu' palīdzību. Tomēr atcerieties, ka to, ko nepasaka papīrs, pasaka cilvēki. Daudzos gadījumos izmeklētāji var apiet gan sadarbības trūkumu ar AFC, gan pastāvošās grūtības saprast, kas stāv aiz konkrēta uzņēmuma, un efektīvi izmantot netiešos pierādījumus (neformāla rakstura pierādījumus, kuri netieši norāda uz galvenajiem faktiem, bet tieši tos nepierāda). Liels daudzums informācijas var tikt iegūts no: personu un telpu pārmeklēšanas, īpašuma un telpu apskati, telefonsarunu ierakstiem un elektroniskām noklausīšanās ierīcēm, liecību uzklaušanu, nopratināšanu, sarunām.*
- *Ja varat identificēt uzticības personas vai pārstāvjus, vienmēr nopratiniet, ja tas iespējams.*
- *Tā kā nauda ir kopsaucējs korupcijas noziegumiem, kur tiek izmantoti ārzonu finanšu centri, veiciet finanšu izmeklēšanas ik reizi, kad uzsākta kriminālizmeklēšana sakarā ar kādiem ekonomiskiem noziegumiem*
- *Izmantojiet interneta iespējas, lai paātrinātu/veicinātu sadarbību ar tiesībsargājošām iestādēm, kas atrodas AFC.*
- *Ja esat saskārušies ar problēmām vai aizkavēšanos attiecībās ar oficiālajiem sazināšanās kanāliem, mēģiniet uzmanot 'neformālos kontaktus' ar AFC esošajiem kolēģiem. Protams, šāda informācija nevar tikt izmantota kā pierādījums kriminālprocesa, bet var būt ļoti noderīgi izmeklēšanas hipotēžu virzīšanā un turpmākai pierādījumu meklēšanai.*
- *Jāuzlabo un jāpielieto īpašas izmeklēšanas metodes, ieskaitot daudzdisciplīnu un apvienotās izmeklēšanas komandas.*
- *Jāatceras, ka peļņa, kas gūta no kriminālām aktivitātēm, ne vienmēr tiek tērēta īpašuma iegādei, līdz ar to var netikt piemērotas parastās 'atmazgāšanas' metodes, jo līdzekļi tikuši iztērēti izklaidei.*

13. AILE. VISBIEŽĀK SASTOPAMIE INFORMĀCIJAS AVOTI VAI IZMEKLĒŠANAS METODES:

- elektroniskās datubāzes (valdības, komercdarbības jomā, iekšējo nodaļu);
- tiesu dokumenti;
- novērošanas operācijas/ slepena ziņu ievākšana;
- pasta sūtījumi;
- telefonsarunu informācija un ieraksti;
- pavēstes nosūtīšana;
- noprotināšanas (it īpaši ar sabiedrotajiem, vienlaicīga noprotināšana);
- kratīšanas orderi (finansu un dokumentu, ēku);
- aizdomās turamās personas noprotināšana;
- informatori;
- slepenas operācijas;
- dati par aizdomās turamo personu;
- ziņas no citiem avotiem (piemēram nodokļu informācija)
- no ārvalstīm saņemtā informācija (nodokļu un savstarpējās tiesiskās palīdzības līgumi, pavēstes, palīdzības lūgumi);
- internets/tīmeklis un elektroniskais pasts;
- ar kredītu vēsturi un citi ar uzņēmējdarbību saistītie avoti (MADINGER J., ZALOPANY S. A., 1999).

14. AILE. VADLĪNJAS KVALIFICĒTAI UN EFEKTĪVAI IZMEKLĒŠANAI LIETĀS, KAS SAISTĪTAS AR NOZIEDZĪGIEM NODARĪJUMIEM, ĪPAŠI KORUPCIJU, KUR TIEK IZMANTOTI ĀRZONU FINANŠU CENTRI, BŪTU JĀSAGATAVO, BALSTOTIES UZ ŠIEM ATSKAITES PUNKTIEM:

- indikatori, kas liecina par iespējamām nelikumībām un ĀFC iesaistīšanu;
- izmeklēšanas uzsākšana;
- saikne starp finanšu izmeklēšanu un kriminālizmeklēšanu (piemēram, korupcijas, nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas kriminalizēšanā);
- pierādījumu vākšana un sarindošana pēc nozīmības;
- īpašas izmeklēšanas metodes;
- sadarbība valsts tiesībsargājošo iestāžu un citu vietējo institūciju starpā
- starptautiskā sadarbība un ziņošana;
- izmeklēšanai nepieciešamie līdzekļi (informācijas avoti, ikdienas un stratēģiskā analīze, atbilstoši darbinieki, darbinieku apmācība, izpratnes veicināšana).

4. IETEIKUMI LATVIJAS TIESĪBSARGĀJOŠĀM IESTĀDĒM

- Ar ārzonu finanšu centriem saistītu noziegumu kvalitatīvai un efektīvai izmeklēšanai obligāta ir gan starptautiskā sadarbība un informācijas apmaiņa tiesībsargājošo iestāžu starpā, gan sadarbība vietējo iestāžu un institūciju starpā, un šāda sadarbība būtu jāstiprina.
- Ierosināto lietu skaits nenovēršami būs zems, ja vien izmeklēšana nekļūs par prioritāti un saņems atbilstošu resursus. Tiesībsargājošās iestādes, kurām ir neliels budžets, ir izvēles priekšā par to, kur koncentrēt savus ierobežotos resursus – vai lai izmeklētu nelegālas darbības saistībā ar ārzonām, vai citas darbības, kas sabiedrības uztverē prasa lielāku uzmanību.
- Izmeklēšana iespējamās nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas lietās ir iespējama, ja valdība tam piešķir adekvātus resursus un speciālistus, kā arī piešķir līdzekļus efektīvai sadarbībai juridiskos jautājumus un savstarpējai juridiskai palīdzībai.
- Tāpat arī ir svarīgi, ka tiesībsargājošo iestāžu darbinieki ieguvuši attiecīgu izglītību un ir pārbaudīta to informētība un izpratne par to, kā nelegāli tiek izmantoti ārzonu finanšu centri. Var ieviest īpašas programmas ar mērķi veidot institucionālās, tehniskās un juridiskās spējas cīnīties pret korupciju un ekonomiskiem noziegumiem, kuros izmanto ārzonu finanšu centrus.
- Vēl jo vairāk, tiesībsargājošām iestādēm būtu pastāvīgi jāattīsta pietiekamas zināšanas (ar izpēti un analīzi) par tendencēm un metodēm attiecībā uz koruptīviem darījumiem izmantojot ārzonu finanšu centrus. Šajā sakarā būtu jāapkopo labākās prakses piemēri un jādalās tajos.
- Tiesībsargājošo iestāžu darbiniekiem nepieciešams papildināt kompetenci informācijas tehnoloģiju pārzināšanā (IKT). Izmeklētājiem problēmas rada informāciju tehnoloģiju (IKT) izmantošana elektronisku finanšu darījumu veikšanā sarežģītās korupcijas un nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanas shēmās, piemēram šādas problēmas kā pierādīšanas veids un process, šādā veidā radīto pierādījumu forma vai vienkārši šādu darījumu konstatēšana.
- Svarīgi ir palielināt izlūkdienestu spējas attiecībā uz banku un finanšu dokumentiem.
- Svarīgi ir izplatīt informāciju tiesībsargājošo iestāžu darbiniekiem par finanšu/komerctiesību/banku tiesību normatīviem aktiem attiecībā uz ĀFC.
- Svarīgi ir palielināt tiesībsargājošo iestāžu darbinieku līmeni datorizētās kriminālizmeklēšanas prasmē.
- Svarīgi, lai finanšu iestādes turpina ziņot Finanšu informācijas izmeklēšanas dienestam (FIU) par iespējamiem noziegumiem pat ja tajā pat laikā finanšu izmeklēšanu veic

izmeklēšanas iestāde. Vairākās lietās ir pierādījies, ka papildu informācija, ko ievākusi finanšu iestāde, bijusi ļoti noderīga tālākā izmeklēšanā.

- Atbilstoši normatīvie akti var palielināt izmeklēšanas iespējas un lietas nodošanu tiesai, piemēram ieviešot objektīvus priekšnoteikumus lai noskaidrotu, vai persona ir aizdomās turamais, vai piešķirot papildus kompetenci tiesībsargājošām iestādēm.
- Būtu jāievieš īpašas programmas un pasākumi, lai aizsargātu lieciniekus, ziņu pienesējus un tos, kuri sadarbojas izmeklēšanas nolūkos.

BIBLIOGRĀFISKIE AVOTI

ALBA R.M. (1999), *The Control of Financial Fraud in Offshore Centers: Latin America and the Caribbean*, Oceana Publications, New York.

ARD (2005), *Nepal Anticorruption Investigation and Trial Guide, Tools and Techniques to Investigate and Try the Corruption Case*, United States Agency for International Development (USAID), Washington, available at http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADE146.pdf, visited on 29 May 2006.

BAKERPLATT GROUP (2005), *The Role Facilitators Play in Helping Corrupt High Level Government Officials Hide Their Illicit Earnings in Overseas Jurisdictions*, BakerPlatt Group, London, available at <http://www.bakerplatt.com/upload/public/Files/1/art%2031%20Role%20Facilitators%20Play%20in%20Helping%20Corrupt.pdf>, visited on 30 May 2006.

BLUM J. A., LEVI M., NAYLOR R. T. and WILLIAMS P. (1998), "Financial Heavens, Banking Secrecy and Money Laundering", in *UNDCP Technical Series*, issue 8, United Nations, Vienna, available at <http://www.imolin.org/imolin/en/finhaeng.html>, visited on 23 May 2006.

BUFFA F. (2001), *Internet e Criminalità, Finanza Telematica Off Shore*, Giuffré, Milano.

COUNCIL OF EUROPE (1999), *Civil Law Convention on Corruption*, Council of Europe, Strasbourg, 4 November.

COUNCIL OF EUROPE, OCTOPUS INTERFACE (2005), *Conference on Combating Economic Crime*, Cascais, Portugal, 28–30 September 2005.

EDGMONT GROUP (2000), *FIU's in Action, 100 Cases from the Egmont Group*, available at <http://www.fincen.gov/fiuinaction.pdf>, visited on 30 May 2006.

EVANS J. L. (1996), "International Money–Laundering: Enforcement Challenges and Opportunities", in *Southwestern Journal of Law and Trade in the Americas*, vol. 3, no. 1, Spring 1996.

FINANCIAL ACTION TASK FORCE (2000), *Report on Non-cooperative Countries and Territories*, Financial Action Task Force, Paris.

FINANCIAL STABILITY FORUM (2000), *Report of the Working Group on Offshore Centres*, Financial Stability Forum, Basel, 5 April, available at <http://www.fsforum.org/publications/RepOFC2000.pdf>, visited on 29 May 2006.

FROOMKIN S. M. (1997), "Offshore Centres and Money Laundering", in *Journal of Money Laundering Control*, vol. 1, no. 2, October.

INTERNATIONAL CORPORATE ADVISORS (2006), *Off-shore Companies*, http://www.intlca.com/offshore_companies.html, visited on 26 May 2006.

INTERNATIONAL MONETARY FUND (2000), *Offshore Financial Centers The Role of the IMF*, available at <http://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/role.htm>, visited on 25 May 2006.

INTERNATIONAL MONETARY FUND (2000), *Offshore Financial Centers. The role of IMF*, International Monetary Fund, Washington.

INTERNATIONAL MONETARY FUND (2002), “Caribbean Centers. Stricter Rules Change Climate for Offshore Financial Centers”, in *IMF Survey*, vol. 31, n. 15, August, pp. 252–253.

MADINGER J. and ZALOPANY S. A. (1999), *Money Laundering. A Guide for Criminal Investigators*, CRC Press LLC, New York.

OCRA WORLDWIDE (2006), *About Offshore Companies*, available at http://www.ocra.com/services/offshore_companies.asp?LeftFrameName=/leftnav/leftnav_aboutoffshore.asp&UseReferer=1, visited on 23 May 2006.

PIETH M. (2002), *Combating Corruption in the European Union*, Academy of European Law, Köln.

RICKS M., 1998, “International Fraud Squad Arrests London Lawyers”, in *The Independent (London)*, 28 June.

ROSSIDOU-PAPAKYRIACOU E. (1999), “International Co-operation in the Fight against Corruption from the point of view of an Off-shore Centre”, paper presented at the *4th European Conference of Specialised Services in the Fight against Corruption*, Limassol (Cyprus), 20–22 October.

SAVONA E. U. (1999), “International Cooperation in the Fight against Corruption and Offshore Financial Centres: Obstacles and Solutions”, conclusions presented at the *4th European Conference of Specialised Services in the Fight against Corruption*, 20–22 October, Limassol, Cyprus.

SAVONA E. U. (1999), “The Nexus between corruption and offshore financial crimes”, paper presented at the *4th European Conference of Specialised Services in the Fight Against Corruption*, Limassol, 20–22 October.

SAVONA E. U. and MIGNONE M. (2004), “The Fox and the Hunters: How IC Technologies Change the Crime Race”, in *European Journal on Criminal Policy and Research*, vol. 10, pp. 3–26.

SAVONA E. U., ADAMOLI S., DI NICOLA A. and SCARTEZZINI A. (2000), “Off-shore and internet”, paper presented at the *ILSA Fall conference 11–14 October 2000*, S. Clara University school of Law, California.

SCHAAP C. (1998), *Fighting Money Laundering. With Comments on the Legislations of the Netherlands Antilles and Aruba*, Kluwer Law International, London.

SHELLEY L. (2001), *Money Laundering, Organised Crime and Corruption*, available at http://www.respondanet.com/english/anti_corruption/publications/documents/dellasoppa.01.doc, visited on 26 May 2006.

TRANSCRIME (2000), *EUROSHORE – Protecting the EU Financial System from the Exploitation of Financial Centres and Off-shore Facilities by Organised Crime*, Transcrime Report, no. 1, Transcrime, Trento.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL UK (2003), *Clean Money, Dirty Money. Corruption and Money Laundering in the UK*, Policy Research Paper 002, Transparency International (UK), London, June, available at <http://www.transparency.org.uk/prp-002-laundering.pdf>, visited on 29 May 2006.